

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ РОЗГЛЯДУ СУДАМИ ЦИВІЛЬНИХ, КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ І СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

*Постанова пленуму
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 17 жовтня 2014 р. № 11*

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (РІМ, 4.XI.1950), яка згідно з частиною першою статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Недотримання строків розгляду цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення порушує конституційне право на судовий захист, гарантований статтею 55 Конституції України, і негативно впливає на ефективність правосуддя та на авторитет судової влади.

Матеріали судової практики свідчать про те, що основними причинами порушення процесуальних строків є недоліки в діяльності судів, пов'язані насамперед із незадовільною організацією судового процесу. Є випадки, коли всупереч вимогам процесуальних законів і без будь-яких підстав для цього цивільні справи та кримінальні провадження призначаються до судового розгляду з порушенням передбачених законодавством строків, у тому числі й тоді, коли підсудні знаходяться під вартою.

Внаслідок недоліків, допущених при підготовці цивільних справ до судового розгляду, недостатнього вивчення матеріалів досудового розслідування при підготовчому провадженні, несвоєчасного повідомлення учасників судового процесу та інших суб'єктивних причин розгляд справ неодноразово відкладається. При цьому в судових рішеннях не завжди наводяться мотиви відкладення, зазначається дата нового розгляду.

В окремих випадках суди безпідставно відмовляють заінтересованим особам у праві на судовий захист у цивільних справах, наприклад, шляхом відмови у відкритті провадження у справі та повернення заяви.

Нерідко поверховий розгляд цивільних справ і матеріалів кримінального провадження, ігнорування норм матеріального та процесуального права призводить не лише до скасування судових рішень в апеляційному чи каса-

ційному порядку, але і до істотного порушення строків прийняття рішення по суті провадження, а при провадженні справ про адміністративні правопорушення — до закриття провадження внаслідок закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності.

Суди апеляційної інстанції та суд касаційної інстанції не завжди звертають уваги та не реагують на порушення судами встановлених законом строків розгляду справ.

Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначає, що порушення строків розгляду справ зумовлюють і такі негативні фактори, як значне навантаження, перш за все на суддів першої інстанції, незадовільне матеріально-технічне забезпечення судів, недоліки в роботі підрозділів органів внутрішніх справ, несвоєчасне виконання ухвал суду про привід осіб у кримінальному провадженні і у справах про адміністративні правопорушення, неможливість забезпечити участь адвокатів у судових процесах, тривалість часу, необхідного для доставки судових повісток про дату судового засідання, тощо.

З метою забезпечення дотримання судами процесуальних строків розгляду цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення, а також у зв'язку із виникненням питань у судів при застосуванні деяких норм процесуального законодавства, керуючись статтею 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ **постановляє** дати судам такі роз'яснення:

1. При здійсненні правосуддя судам слід брати до уваги те, що відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (РИМ, 4.XI.1950) (далі — Конвенція) кожен має право на судовий розгляд своєї справи упродовж розумного строку.

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини, визначаючи межі перебігу таких строків, слід виходити з такого.

У кримінальному провадженні враховується як період досудового розслідування, так і період судового розгляду і апеляційного провадження. При цьому перебіг строків у кримінальному провадженні починається з часу, коли особі повідомлено про підозру або з моменту затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, а закінчується у момент, коли вирок набрав законної сили або кримінальне провадження закрито в цілому чи щодо конкретної особи.

Перебіг строків судового розгляду у цивільних справах починається з часу надходження позовної заяви до суду, а закінчується ухваленням остаточного рішення у справі, якщо воно не на користь особі (справа «Скопелліті проти Італії» від 23 листопада 1993 року), або виконанням рішення, ухваленого на користь особи (справа «Папахелас проти Греції» від 25 березня 1999 року).

Таким чином, згідно зі статтею 6 Конвенції виконання судового рішення є складовою частиною судового розгляду, завершальною стадією судового провадження. У зв'язку із цим під час розгляду питань про відстрочку, розстрочку, зміну чи встановлення способу і порядку виконання рішення, а також під час розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби судам необхідно дотримуватися вимог Конвенції щодо виконання судового рішення упродовж розумного строку (справи «Горнсбі проти Греції» від 19 березня 1997 року, «Ромашов проти України» від 27 липня 2004 року, «Дубенко проти України» від 11 січня 2005 року, «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 року та інші).

2. Строки, встановлені Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК), Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК), Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), є обов'язковими для судів та учасників судових процесів, оскільки визначають тривалість кожної стадії процесу або час, протягом якого має бути вчинено процесуальну дію (наприклад, строк оскарження судового рішення, строк подачі зауважень щодо журналу судового засідання). Зазначене є завданням цивільного судочинства та кримінального провадження (стаття 1 ЦПК, стаття 2 КПК).

Строки, що встановлюються судом (наприклад, строк для усунення недоліків позовної заяви чи апеляційної скарги), повинні відповідати принципу розумності. Визначаючи (на власний розсуд) тривалість цих строків, суду необхідно враховувати принципи диспозитивності та змагальності, граничні строки, встановлені законом, для розгляду справи при визначенні строків здійснення конкретних процесуальних дій, складність справи, кількість учасників процесу, можливі труднощі у витребуванні та дослідженні доказів тощо.

3. Розумним, зокрема, вважається строк, що є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень та розгляду і вирішення справи з метою забезпечення своєчасного (без невинуватих зволікань) судового захисту.

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини критеріями розумних строків у цивільних справах є: правова та фактична складність справи; поведінка заявника, а також інших осіб, які беруть участь у справі, інших учасників процесу; поведінка органів державної влади (насамперед суду); характер процесу та його значення для заявника (справи «Федіна проти України» від 02 вересня 2010 року, «Смірнова проти України» від 08 листопада 2005 року, «Матіка проти Румунії» від 02 листопада 2006 року, «Літоселітіс Проти Греції» від 05 лютого 2004 року та інші).

Оцінюючи правову та фактичну складність справи, слід враховувати, зокрема, наявність обставин, що утруднюють розгляд справи; кількість спів-

позивачів, співвідповідачів та інших учасників процесу; необхідність проведення експертиз та їх складність; необхідність допиту значної кількості свідків; участь у справі іноземного елемента та необхідність з'ясування і застосування норм іноземного права.

При цьому судам слід виходити з того, що така обставина, як розгляд цивільної справи судами різних інстанцій не може сама по собі свідчити про її складність.

Оцінюючи поведінку заявника, а також осіб, які беруть участь у справі, інших учасників процесу, слід звернути увагу на те, що не можна покладати відповідальність за тривалий розгляд справи використання ними процесуальних засобів, передбачених законодавством, для здійснення свого захисту, зокрема, у зв'язку зі зміною позовних вимог, вивченням матеріалів справи, заявленням клопотань, оскарженням ухвалених судових рішень. Разом із тим слід взяти до уваги факти невиконання ними процесуальних обов'язків, наприклад, ненадання чи надання з порушенням строку, передбаченого ЦПК, доказів у справі; неодноразові неявки в судове засідання без поважних причин, якщо це призвело до порушення розумного строку судового розгляду.

Оцінюючи поведінку органів державної влади (насамперед суду), слід враховувати своєчасність призначення справи до судового розгляду; проведення судових засідань у призначений час; строки виготовлення суддею мотивованого судового рішення та направлення його особам, які брали участь у справі; повноту здійснення суддею контролю за виконанням працівниками апарату суду своїх службових обов'язків, у тому числі щодо повідомлення осіб, які беруть участь у справі, про дату та місце судового засідання; своєчасне виготовлення журналу судового засідання та протоколу про окремі процесуальні дії; повноту і своєчасність прийняття суддею заходів щодо учасників процесу та інших осіб у сфері здійснення правосуддя, направлених на недопущення їх процесуальної недобросовісності і процесуальної тяганини у справі, зокрема, щодо контролю за строками проведення експертизи; своєчасну видачу виконавчого документа та направлення його до органу, уповноваженого виконати судові рішення.

Оцінюючи характер процесу та його значення для заявника, слід враховувати важливість предмета розгляду та ступінь ризику для заявника, наприклад, якщо йдеться про справи, що потребують оперативного прийняття рішення; трудові справи; справи, що пов'язані зі станом здоров'я заявника; справи щодо опіки над дітьми тощо.

4. Критеріями для визначення розумності строків під час кримінального провадження є складність кримінального провадження; поведінка учасників кримінального провадження; спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень (частина третя статті 28 КПК).

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини складність кримінального провадження визначається з урахуванням кількості підозрю-

ваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження; кількості учасників провадження (потерпілих, свідків тощо); правової кваліфікації кримінального правопорушення; наявності на момент початку досудового розслідування відомостей щодо конкретної особи, яка ймовірно вчинила кримінальне правопорушення; характеру обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні; меж доказування; обсягу матеріалів досудових розслідувань, що об'єднані в одному провадженні; необхідності призначення експертиз, їх складності; обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для всебічного та повного дослідження обставин кримінального правопорушення; необхідності отримання міжнародної допомоги в рамках кримінального провадження тощо.

Оцінюючи поведінку учасників кримінального провадження, слід враховувати належне виконання ними своїх процесуальних обов'язків (зокрема, щодо явки за викликом слідчого, прокурора, судовим викликом; дотримання умов обраного запобіжного заходу; надання у передбачених законом випадках доказів тощо); існування випадків зловживання процесуальними правами тощо. При цьому слід враховувати, що використання процесуальних прав, зокрема, заявлення клопотань, скарг, не може розцінюватися як перешкоджання здійсненню провадження, за винятком випадків, коли йдеться про зловживання правом.

Оцінюючи спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень, слід враховувати послідовність та своєчасність здійснення процесуальних дій; наявність періодів бездіяльності (неактивності), причини якої мають з'ясовуватись у кожному конкретному провадженні; своєчасність повідомлення особи про підозру; обґрунтованість відкладення та зупинення кримінального провадження; своєчасність призначення кримінального провадження (кримінальної справи) до судового розгляду; встановлення випадків призначення судових засідань із великими інтервалами чи зволікання з переданням кримінального провадження з одного суду до іншого; проведення судових засідань у призначений час; дотримання строків постановлення суддею (або судом) мотивованої ухвали чи вироку і направлення копій процесуальних рішень учасникам судового провадження; повноту здійснення суддею контролю за виконанням працівниками суду своїх службових обов'язків, у тому числі щодо повідомлення учасників кримінального провадження про час та місце судового засідання; повноту та своєчасність вжиття слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом (суддею) заходів забезпечення кримінального провадження та інших заходів, спрямованих на недопущення недобросовісної поведінки учасників кримінального провадження; характер та ефективність дій, спрямованих на прискорення кримінального провадження тощо (справи «Смірнова проти Росії» від 24 липня 2003 року, «Вітрук проти України» від 16 вересня 2010 року, «Юртаєв проти України» від 31 січня 2006 року та інші).

При цьому кримінальне провадження щодо особи, яка тримається під вартою, неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово (частина четверта статті 28 КПК, справа «Тодоров проти України» від 12 січня 2012 року).

5. Враховуючи положення частини другої статті 157 ЦПК, суд може подовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, за наявності таких умов: а) у виняткових випадках, що визначаються обставинами, які утруднюють або роблять неможливим розгляд справи у встановлений строк (наприклад, хвороба сторони або судді; велика кількість доказів, які слід дослідити; необхідність призначення експертиз і їх складність; велика кількість осіб, які беруть участь у справі тощо); б) за клопотанням сторони, а не інших осіб, які беруть участь у справі, зазначене не означає, що суд, виконуючи вимоги частини четвертої статті 10 ЦПК, не вправі поставити таке питання на обговорення; в) з урахуванням особливостей розгляду справи, які у кожному конкретному випадку визначаються правовою та фактичною складністю справи, обсягом та специфікою процесуальних дій, необхідних для всебічного та повного дослідження обставин справи, необхідністю отримання міжнародної допомоги тощо.

У разі подовження строку розгляду справи чи відмови суд постановляє мотивовану ухвалу, яка оскарженню не підлягає.

Повторне подовження строку розгляду справи законом не передбачено.

6. За результатами розгляду клопотання підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого про необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК (частина шоста статті 28 КПК), прокурор виносить мотивовану постанову, а слідчий суддя, суд постановляє мотивовану ухвалу, в якій при встановленні підстав для прискорення кримінального провадження може бути вказано, у межах якого строку має бути здійснено кримінальне провадження або окрема процесуальна дія. При цьому слід виходити із недопустимості порушення процесуальної самостійності слідчого, незалежності та безсторонності суддів. Тому при розгляді такого клопотання прокурор, слідчий суддя або суд не вправі вирішувати питання щодо достовірності та достатності доказів, надання переваги будь-якому з них; визначати, які саме процесуальні рішення мають бути прийняті при здійсненні кримінального провадження; або вчиняти інші будь-які дії, спрямовані на втручання до законної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді або суду щодо здійснення кримінального провадження.

За відсутності підстав для прискорення у такий спосіб кримінального провадження прокурор за результатами розгляду клопотання виносить мотивовану постанову про відмову в задоволенні клопотання, а слідчий суддя та суд — мотивовану ухвалу.

Копія постанови або ухвали направляється особі, яка звернулася із клопотанням. Постанова прокурора та ухвала слідчого судді, суду оскарженню не підлягає.

7. Судді повинні усвідомлювати особисту відповідальність за розгляд справ у встановлені законом строки, за якість розгляду справ, не допускати фактів зволікання, вживати всіх необхідних заходів з метою неухильного дотримання процесуальних строків.

Строки розгляду справи не можуть вважатися розумними, якщо їх порушено через зайнятість судді в іншому процесі, призначення судових засідань із великими інтервалами, затягування з передачею справи з одного суду до іншого у встановлених законом випадках, безпідставне задоволення необґрунтованих клопотань учасників процесу, що спричинило відкладення розгляду справи на тривалий час, відкладення справи через її неналежну підготовку до судового розгляду, невжиття заходів щодо недопущення недобросовісної поведінки учасників справи тощо, оскільки наведені причини свідчать про низький рівень організації судочинства та безвідповідальне ставлення до виконання своїх обов'язків.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 83 Закону України від 07 липня 2010 року № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» за невжиття заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

8. Відповідно до статей 55, 124 Конституції України кожному гарантується право на судовий захист; юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. У зв'язку із цим суди не повинні допускати випадків безпідставної відмови у відкритті провадження у справі або необґрунтованого закриття провадження у справі на підставі того, що справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, а також фактів незаконного залишення заяв без руху, без розгляду, повернення їх позивачам або необґрунтованого зупинення провадження у справах, оскільки це призводить до порушення конституційних прав сторін, зволікання і затягування строків розгляду справ.

9. З метою правильного і своєчасного розгляду цивільних справ, а також з урахуванням завдань попереднього судового засідання, зазначених у частині першій статті 130 ЦПК, що по суті є завданнями з підготовки справи до судового розгляду, судам необхідно дотримуватися строків проведення попереднього судового засідання та виконувати у повному обсязі необхідні для кожної конкретної справи дії, передбачені частиною шостою статті 130 ЦПК, якщо спір не врегульовано до судового розгляду.

Судді повинні проводити ретельну підготовку справ до судового розгляду, оскільки недоліки і недбалість, допущені на цій стадії, можуть призвести до порушення не лише строків розгляду справ, а й прав учасників судового процесу та ухвалення незаконних і необґрунтованих рішень.

10. У разі зупинення провадження у цивільній справі з підстав, передбачених статтями 201, 202 ЦПК, суду необхідно здійснювати контроль за припиненням таких обставин із метою недопущення фактів невинуватого збільшення строку знаходження справи у провадженні суду та з'ясування можливості відновлення провадження у справі (стаття 204 ЦПК).

11. Судам слід дотримуватись вимог статей 277, 277-2, 278 КУпАП під час розгляду справ про адміністративні правопорушення.

При цьому необхідно звернути увагу на те, що статтею 277 КУпАП встановлено строки розгляду справи про адміністративні правопорушення і справа має бути розглянута навіть у разі порушення такого строку, а строки накладення адміністративного стягнення, передбачені статтею 38 КУпАП, не можуть бути продовжені. У зв'язку із цим підготовку до розгляду справи про адміністративне правопорушення необхідно починати у найкоротші терміни після надходження до судді протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Суди не повинні ігнорувати факти недотримання встановлених КУпАП вимог, що призвели до порушення строків накладення адміністративного стягнення. Ураховуючи, що КУпАП не передбачено можливості винесення будь-якого процесуального документа за такі дії, судам слід реагувати, надсилаючи листи відповідним організаціям і посадовим особам, які можуть звернути увагу на зазначені факти.

У випадку порушення строків накладення адміністративного стягнення суди повинні реагувати листами або відповідними ухвалами, надсилаючи їх прокурору, який наглядає за додержанням законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення (частина перша статті 250 КУпАП, стаття 23 Закону України від 05 листопада 1991 року № 1789-ХІІ «Про прокуратуру»).

12. Перебіг строку розгляду справи про адміністративні правопорушення здійснюється за загальними положеннями КУпАП.

Норми КУпАП не забороняють повернення протоколу про адміністративне правопорушення, складеного не уповноваженою на те посадовою особою або без додержання вимог статті 256 цього Кодексу вмотивованою постановою суду для належного оформлення.

У випадку відкладення розгляду справи про адміністративні правопорушення за клопотанням учасників судового розгляду строк накладення адміністративного стягнення, передбачений статтею 38 КУпАП, обчислюється починаючи з дня вчинення адміністративного правопорушення, а при триваючому правопорушенні — починаючи з дня його виявлення. Можливість зупинення цього строку у зв'язку з перенесенням розгляду справи не передбачено, крім випадку, визначеного частиною четвертою статті 277 КУпАП.

13. Звернути увагу судів на те, що стаття 268 КУпАП передбачає можливість розгляду справи про адміністративне правопорушення за відсутності

особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, лише за наявності у справі відомостей про належне повідомлення цієї особи про час і місце розгляду цієї справи та за відсутності її клопотання про відкладення розгляду справи. У випадках, передбачених частиною другою статті 268 КУпАП, та інших випадках, передбачених законом, явка особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, до органу (посадової особи), який вирішує справу, є обов'язковою.

14. Судам необхідно дотримуватись положень статей 314, 316 КПК, якими встановлено строк призначення підготовчого судового засідання та строк призначення судового розгляду, а також положення статті 318 КПК про те, що судовий розгляд має бути проведений і завершений протягом розумного строку. Крім того, судам слід дотримуватись вимог статті 382 КПК, відповідно до якої у разі спрощеного провадження вирок ухвалюється у п'ятиденний строк із дня отримання обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні.

15. Звернути увагу суддів на необхідність неухильного дотримання положень статті 320 КПК щодо обов'язкового призначення запасного судді у кримінальному провадженні, для якого потрібний значний час для вивчення матеріалів справи. Питання про тривалість судового провадження та необхідність призначення запасного судді вирішується судом, що буде здійснювати провадження, одночасно з призначенням підготовчого судового засідання.

16. Судам апеляційної та касаційної інстанцій слід чітко дотримуватись положень статей 297, 301, 303-1, 328, 331 ЦПК, статей 398, 401, 428, 430 КПК, якими встановлено строки відкриття апеляційного та касаційного провадження, підготовки до апеляційного та касаційного розгляду. Усі ці процесуальні дії необхідно здійснювати з таким розрахунком, щоб цивільна справа чи матеріали кримінального провадження було розглянуто по суті у розумні строки.

17. З урахуванням того, що на дотримання розумних строків розгляду цивільних справ і кримінальних проваджень суттєво впливає тривалість часу знаходження справ у судах апеляційної та касаційної інстанцій, а щодо справ про адміністративні правопорушення — тривалість часу знаходження справ у судах, які здійснюють перегляд прийнятих постанов, судам слід забезпечити дотримання процесуальних строків, установлених процесуальним законодавством, для перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядках, а також для перегляду постанов у справах про адміністративні правопорушення.

18. У разі виявлення під час апеляційного чи касаційного розгляду справи фактів невинуватого порушення судьями процесуальних строків здійснення цивільного судочинства судам апеляційної та касаційної інстанцій необхідно застосовувати право на постановлення окремих ухвал (статті 320, 350 ЦПК).

19. Судам у разі відкладення судового розгляду справ через неявку прокурорів, адвокатів у судові засідання без поважних причин, несвоєчасну доставку до суду обвинувачених (підсудних), які утримуються під вартою, невиконання ухвал суду про привід осіб необхідно звертати увагу керівників органів прокуратури, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, територіальних органів внутрішніх справ, кримінально-виконавчої системи на такі факти, зокрема, шляхом постановлення відповідних ухвал чи надсилення відповідних листів.

20. Оскільки відповідно до пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України однією з основних засад судочинства є гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами, головуючий у справі має згідно з вимогами статей 197–200 ЦПК та статей 107, 108 КПК перевірити правильність і своєчасність оформлення журналу судового засідання та забезпечити своєчасний розгляд зауважень щодо нього і щодо технічного запису судового засідання.

21. Судам необхідно суворо дотримуватися вимог процесуальних законів про направлення справ до суду апеляційної чи касаційної інстанції на наступний день (статті 296 ЦПК), через три дні (стаття 397 КПК) після закінчення строку, встановленого для апеляційного оскарження, чи негайно (на наступний день) у разі витребування справи судом касаційної інстанції (стаття 328 ЦПК, стаття 430 КПК).

22. Судам апеляційної інстанції слід постійно аналізувати якість та своєчасність розгляду цивільних справ, кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення; вживати передбачених законом заходів щодо суддів, які допускають факти зволікання, що порушують права суб'єктів права на судовий захист та дискредитують авторитет судової влади; регулярно узагальнювати практику дотримання судами процесуальних строків розгляду справ; аналізувати та усувати причини порушень строків розгляду справ.

23. Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» необхідно постійно контролювати дотримання строків розгляду цивільних справ, кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення судами цивільної та кримінальної юрисдикцій.

Під час надання методичної, практичної допомоги та вивчення практики застосування судами чинного законодавства суддям касаційної інстанції слід звертати увагу на дотримання процесуальних строків розгляду справ, виявляти й аналізувати порушення, сприяти їх усуненню.